

Αθανασίου Στ. Δεβελάσκα
Κλασικού Φιλολόγου Α.Π.Θ.

40 μαθήματα ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ-ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

Για επικοινωνία με τον συγγραφέα:
e-mail: develaskath@hotmail.com

ISBN 978-960-456-507-8

© Copyright: Ιούλιος 2018, Αθ. Δεβελάσκας, Εκδόσεις Ζήτη

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν.2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Φωτοστοιχειοθεσία
Εκτύπωση
Βιβλιοδεσία

Π. ΖΗΤΗ & ΣΙΑ Ι.Κ.Ε.
18ο χλμ Θεσ/νίκης-Περαίας
Τ.Θ. 4171 • Περαία Θεσσαλονίκης • Τ.Κ. 570 19
Τηλ.: 2392.072.222 - Fax: 2392.072.229 • e-mail: info@ziti.gr

www.ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Αρμενοπούλου 27, 546 35 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310.203.720, Fax: 2310.211.305 • e-mail: sales@ziti.gr

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Χαριλάου Τρικούπη 22, 106 79 Αθήνα
Τηλ.-Fax: 210.3816.650 • e-mail: athina@ziti.gr

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: www.ziti.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας δεν είναι εύκολο εγχείρημα. Η απλή γνώση της γραμματικής και του συντακτικού δεν εξασφαλίζει τη δυνατότητα ερμηνείας αρχαίων κειμένων, αλλά χρειάζεται περισσότερο από οτιδήποτε άλλο η τριβή και η εξοικείωση με τη γλώσσα. Επιβάλλεται η απόκτηση πείρας με επίπονη και συστηματική προσπάθεια. Σ' αυτό ακριβώς όμως το σημείο τα πράγματα δυσκολεύουν. Τι πρέπει να μελετήσει και με ποιο τρόπο να εργαστεί αυτός που ενδιαφέρεται να γνωρίσει σε βάθος την «αθάνατη» αρχαία ελληνική γλώσσα;

Απάντηση στις δυσκολίες αυτές επιχειρεί να δώσει το ανά χείρας βιβλίο, προϊόν πολυχρόνιας διδακτικής πείρας μέσα στις σχολικές αίθουσες, καθώς αποτελεί εφαρμογή της αρχής της λειτουργικότητας και της αναλυτικής μεθόδου και αξιοποιεί συστηματικά το **Συντακτικό** ως εργαλείο μετάφρασης. Τα **40 θέματα του πρώτου μέρους** είναι επιλεγμένα και ταξινομημένα με βάση τις ενότητες του συντακτικού και σε κάθε ενότητα προηγείται η απλή και αναλυτική περιγραφή ενός συντακτικού φαινομένου με παραδείγματα και ακολουθεί ένα κείμενο από τους πιο σημαντικούς συγγραφείς της κλασικής αττικής διαλέκτου που μέσα του υπάρχει αυτό το φαινόμενο. Η σύνδεση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό επιχειρείται και με ένα σύντομο και κατατοπιστικό εισαγωγικό σημείωμα, που προτάσσεται σε κάθε κείμενο κάτω από το οποίο υπάρχουν **γραμματικά, σημασιολογικά και ετυμολογικά σχόλια, χωρισμός, χαρακτηρισμός, αναλυτική σύνταξη όλων των προτάσεων** του κειμένου και η **μετάφρασή** του. Στο **δεύτερο μέρος** του βιβλίου υπάρχει αναφορά σε κάποια σημαντικά **γραμματικά φαινόμενα** και στο **τρίτο** κατάλογος των πιο εύχρηστων **ανώμαλων ονομάτων και ρημάτων**.

Με αυτήν τη διάταξη της ύλης το βιβλίο πιστεύω, πως έχει πολλούς αποδέκτες. Απευθύνεται καταρχάς **στους υποψήφιους των Α.Ε.Ι., στους φοιτητές των Φιλοσοφικών σχολών** και μελλοντικούς εκπαιδευτικούς, απευθύνεται επίσης και **στους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**, που αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις των νέων εκπαιδευτικών συνθηκών προβληματίζονται, δοκιμάζουν και πειραματίζονται συνεχώς για να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα στη διδασκαλία τους.

Θεσσαλονίκη, Ιούλιος του 2018,
Δεβελάσκας Αθανάσιος
κλασικός φιλόλογος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες - Σύμβολα	12

ΜΕΡΟΣ Α'

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ			ΑΓΝΩΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ		
1 ^η ενότητα:	Κύριοι όροι πρότασης - Παράλειψη υποκειμένου - Αττική σύνταξη	σ. 17	1 ^ο	Ξενοφώντος, Κύρου Ἀνάβασις, 3, 2, 10-11	σ. 20
2 ^η ενότητα:	Σύνδεση προτάσεων - Σύνδεσμοι	σ. 23	2 ^ο	Λυσίου, Ὑπὲρ Μαντιθέου, 1-3	σ. 25
3 ^η ενότητα:	Κατηγορούμενο	σ. 29	3 ^ο	Ξενοφώντος, Ἑλληνικά, 3, 1, 3-4	σ. 31
4 ^η ενότητα:	Ομοιόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί	σ. 35	4 ^ο	Λυσίου, Κατὰ Ἀγοράτου, 1-2	σ. 38
5 ^η ενότητα:	Επιρρηματικοί προσδιορισμοί	σ. 41	5 ^ο	Ἀντιφώντος, Περί τοῦ Ἡρώδου φόνου, 4-5	σ. 42
6 ^η ενότητα:	Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις - η σύνταξή τους - Δοτική προσωπική	σ. 46	6 ^ο	Λυσίου, Κατὰ Νικομάχου, 31-33	σ. 48
7 ^η ενότητα:	Ρηματικά επίθετα σε -τος και -τεος	σ. 52	7 ^ο	Ξενοφώντος, Ἀπομνημονεύματα, 2, 1, 28	σ. 54
8 ^η ενότητα:	Η διάθεση του ρήματος - Το αντικείμενο μονόπτωτων ρημάτων	σ. 58	8 ^ο	Ξενοφώντος, Ἀγησίλαος, 11, 1-2	σ. 60

9^η ενότητα: Το αντικείμενο δίπτωτων ρημάτων	σ. 64	9^ο Ίσοκράτους, Αρχίδαμος, 11-13	σ. 66
10^η ενότητα: Οι πλάγιες πτώσεις ως ετερόπτωτοι προσδιορισμοί	σ. 70	10^ο Ίσοκράτους, Προς Δημόνικον, 13-15	σ. 72
11^η ενότητα: Οι πλάγιες πτώσεις ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί	σ. 76	11^ο Πλουτάρχου, Περί παιδων άγωγής, 8f-9a	σ. 79
12^η ενότητα: Οι πλάγιες πτώσεις ως προσδιορισμοί επιρρημάτων και επιφωνημάτων	σ. 83	12^ο Δημοσθένους, Κατά Φιλίππου Α', 5-6	σ. 85
13^η ενότητα: Απαρέμφατο - Η χρήση του έναρθρου και άναρθρου απαρεμφάτου	σ. 88	13^ο Ξενοφώντος, Έλληνικά, 5, 2, 30-32	σ. 91
14^η ενότητα: Το απόλυτο απαρέμφατο	σ. 95	14^ο Δημοσθένους, Ύπέρ τής Ροδίων Έλευθερίας, 1-2	σ. 97
15^η ενότητα: Μετοχή	σ. 101	15^ο Ύπερείδου, Έπιτάφιος, 15-17	σ. 103
16^η ενότητα: Μόρια που συνοδεύουν μετοχές - Σύνδεση μετοχών - Επισημάνσεις στις μετοχές	σ. 107	16^ο Ξενοφώντος, Έλληνικά, 6, 3, 1-2	σ. 110
17^η ενότητα: Αρκτικοί - Ιστορικοί χρόνοι - Δευτερεύουσες σημασίες των χρόνων στην οριστική	σ. 114	17^ο Ίσαίου, Περί τοῦ Κλεωνύμου κλήρου, 17-18	σ. 116
18^η ενότητα: Οι εγκλίσεις στις κύριες προτάσεις	σ. 120	18^ο Ξενοφώντος, Κύρου Άνάβασις, 3, 2, 1-3	σ. 122
19^η ενότητα: Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση προτάσεων	σ. 126	19^ο Δημοσθένους, Περί τών έν Χερρονήσῳ, 13-15	σ. 130

20^η ενότητα: Η χρήση της Ευκτικής - Εναλλαγή εγκλίσεων	σ. 135	20^ο Ξενοφώντος, Έλληνικά, 2, 1, 1-2	σ. 137
ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:			
21^η ενότητα: Ειδικές	σ. 141	21^ο Πλάτωνος, Λάχης, 187 c-d	σ. 143
22^η ενότητα: Ένδοιαστικές προτάσεις	σ. 147	22^ο Θουκυδίδου, Ιστορίαι, 3, 53	σ. 148
23^η ενότητα: Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις	σ. 153	23^ο Πλάτωνος, Άλκιβιάδης, Β 149e-150b	σ. 155
24^η ενότητα: Αιτιολογικές προτάσεις	σ. 159	24^ο [Αίσχινης], Έπιστολαί, 3, 1-3	σ. 160
25^η ενότητα: Τελικές προτάσεις	σ. 164	25^ο Ξενοφώντος, Κύρου παιδεία, Α, 5, 9	σ. 165
26^η ενότητα: Συμπερασματικές προτάσεις	σ. 168	26^ο Ξενοφώντος, Συμπόσιον, 4, 34-37	σ. 169
27^η ενότητα: Παραχωρητικές ή εναντιωματικές προτάσεις	σ. 174	27^ο Δημοσθένους, Ύπέρ τής Ροδίων Έλευθερίας, 14-15	σ. 175
28^η ενότητα: Χρονικές προτάσεις - Σύνταξη του «πρίν»	σ. 179	28^ο Άνδοκίδου, Περί τών μυστηρίων, 106-107	σ. 181
29^η ενότητα: Υποθετικές προτάσεις - Παρατηρήσεις στους υποθετικούς λόγους	σ. 185	29^ο Θουκυδίδου, Ιστορίαι, 2, 24	σ. 189
30^η ενότητα: Αναφορικές προτάσεις	σ. 193	30^ο Λυκούργου, Κατά Λεωκράτους, 16-17	σ. 195
31^η ενότητα: Ευθύς και πλάγιος λόγος	σ. 200	31^ο Λυσίου, Έπιτάφιος, 21-22	σ. 202
32^η ενότητα: Αναγνώριση και αιτιολόγηση δευτερευουσών προτάσεων	σ. 205	32^ο Πλάτωνος, Κρίτων, 50 α-c	σ. 208

33^η ενότητα: Ιδιόμορφες περιπτώσεις παράθεσης - επεξήγησης	σ. 213	33^ο Λυσίου, Άπολογία δωροδοκίας, 11-12	σ. 215
34^η ενότητα: Παράλλαξη συντακτική - Χρήσεις ονομαστικής και κλητικής	σ. 219	34^ο Θουκυδίδου, Ιστορίαι, 7, 76-77	σ. 221
35^η ενότητα: Δοτικοφανή επιρρήματα	σ. 225	35^ο Ξενοφώντος, Έλληνικά, 7, 1, 2	σ. 226
36^η ενότητα: Τρόποι σύνταξης και σημασίες των ρ. «ἀκούω» και «αἰσθάνομαι»	σ. 230	36^ο Ξενοφώντος, Άπομνημονεύματα, 2, 4, 1-3	σ. 232
37^η ενότητα: Συντάξεις και σημασίες του ρ. «ἔχω»	σ. 235	37^ο Πλάτωνος, Γοργίας, 483 b-d	σ. 237
38^η ενότητα: Χρήσεις και σημασίες του: «ἦ»	σ. 241	38^ο Ξενοφώντος, Άπομνημονεύματα, A, 3, 1-2	σ. 242
39^η ενότητα: Οι αρνήσεις «οὐ» και «μή» στην Αρχαία Γλώσσα	σ. 245	39^ο Ίσοκράτους, Περί αντιδόσεως, 253-255	σ. 247
40^η ενότητα: Σχήματα λόγου	σ. 251	40^ο Θουκυδίδου, Ιστορίαι, 4, 15-16	σ. 256

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Βασικά γραμματικά φαινόμενα

1. Έγκλιτικές λέξεις - Έγκλιση τόνου	263
2. Πάθη φωνηέντων-διφθόγγων (κράση-έκθλιψη)	264
3. Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά	267
4. Αττικόκλιτα ουσιαστικά β' κλίσης	268
5. Αττικόκλιτα επίθετα β' κλίσης	269

6. Επίθετα γ' κλίσης σε -υς, -εια, -υ	270
7. Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων (σε -ίων, -ιστος)	271
8. Κλίση των συγκριτικών (σε -ίων, -ιον και -ων, -ον)	272
9. Ανώμαλα παραθετικά επιρρημάτων	273
10. Κλίση των μετοχών	274
11. Ρήμα - στοιχεία του ρήματος	280
12. Επισημάνσεις στην ενεργητική και μέση φωνή βαρύτονων ρημάτων	282
13. Παρατηρήσεις στον ενεργητικό και μέσο αόριστο β'	285
14. Σχηματισμός του α' αορίστου βαρύτονων ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων α' συζυγίας	286
15. Ρήματα που σχηματίζουν β' αόριστο	289
16. Παρακείμενοι σε -γμαι, -μμαι, -σμαι, -λμαι και Υπερσυντέλικοι σε -γμην, -μμην, -σμην, -λμην	291
17. Τα ρήματα: ζῶ, πεινῶ, διψῶ και χρώμαι	293
18. Μονοσύλλαβα ρήματα σε -έω: πλέω, πνέω, ῥέω και δέομαι	294
19. Ρήματα της β' συζυγίας σε -μι	296
20. Άλλα ρήματα της β' συζυγίας σε -μι	297
21. Διάκριση προστακτικής ενεστώτα των ρημάτων: εἰμί, οἶδα, εἶμι, ἴημι	308
22. Διάκριση υποτακτικής, ευκτικής και απαρεμφάτου των ρημάτων: εἰμί και ἦκα (β' αόρ. του ρ. ἴημι)	308

ΜΕΡΟΣ Γ'

1. Ανώμαλα ουσιαστικά (ετερογενή – ετερόκλιτα – μεταπλαστά – ιδιόκλιτα)	311
2. Τα πιο εύχρηστα ανώμαλα ονόματα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας	315
3. Τα κυριότερα ανώμαλα ρήματα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας	323

Βιβλιογραφία	339

Συντομογραφίες

A

A/αντικ.: αντικείμενο
αιτιατ.: αιτιατική
αιτιολ.: αιτιολογικός-ή
αόρ.: αόριστος
απρμφ.: απαρέμφατο
απρόσ. ρ.: απρόσωπο ρήμα
αριθμ.: αριθμός
αρσεν. γεν.: αρσενικό γένος

B

βαθμ.: βαθμός

Γ

γεν.: γενική
γεν. αντικ.: γενική αντικειμενική
γεν. υποκ.: γενική υποκειμενική
γνωμ. αόρ.: γνωμικός αόριστος

Δ

δηλ.: δηλώνει
δοτ.: δοτική
δοτ. προσωπ.: δοτική προσωπική

E

ειδ.: ειδικός-ή
εμπρόθ. προσδ.: εμπρόθετος προσδιορισμός
εναντιωμ. μτχ.: εναντιωματική μετοχή
ενεργ. φων.: ενεργητική φωνή
ενεστ.: ενεστώτας
ενικ.: ενικός
ενν.: εννοείται
επιθετ. προσδ.: επιθετικός προσδιορισμός
επιθετ. μτχ.: επιθετική μετοχή
επίρρ.: επίρρημα
επιρρ. προσδ.: επιρρηματικός προσδιορισμός
ευκτ.: ευκτική

Θ

θ.: θέμα
θετ. βαθμ.: θετικός βαθμός
θηλ. γέν.: θηλυκό γένος

K

K.: κατηγορούμενο
κατηγορ. μτχ.: κατηγορηματική μετοχή
κατηγορ. προσδ.: κατηγορηματικός προσδιορισμός

κλητ.: κλητική
κλητ. προσφ.: κλητική προσφώνηση
κ.ά.: και άλλα
κ.τ.λ.: και τα λοιπά
κ.τ.ό.: και τα όμοια

Λ

λ.: λέξη

M

μέλλ.: μέλλοντος
μέσ. φων.: μέση φωνή
μτχ.: μετοχή

N

ν.ε.: νέα ελληνικά

O

οριστ.: οριστική
ονομ.: ονομαστική
ουδ. γέν.: ουδέτερο γένος

Π

παθ.: παθητικός-ή
πρκ.: παρακείμενος
πρτ.: παρατατικός
πληθ.: πληθυντικός

P

P/ρ.: ρήμα/ρήματος

Σ

στερητ.: στερητικό
συγκρ. βαθμ.: συγκριτικός βαθμός
σ.ν.θ.: συνήθως

T

τελ. απρμφ.: τελικό απαρέμφατο
τελ. μτχ.: τελική μετοχή
τροπ. μτχ.: τροπική μετοχή

Υ

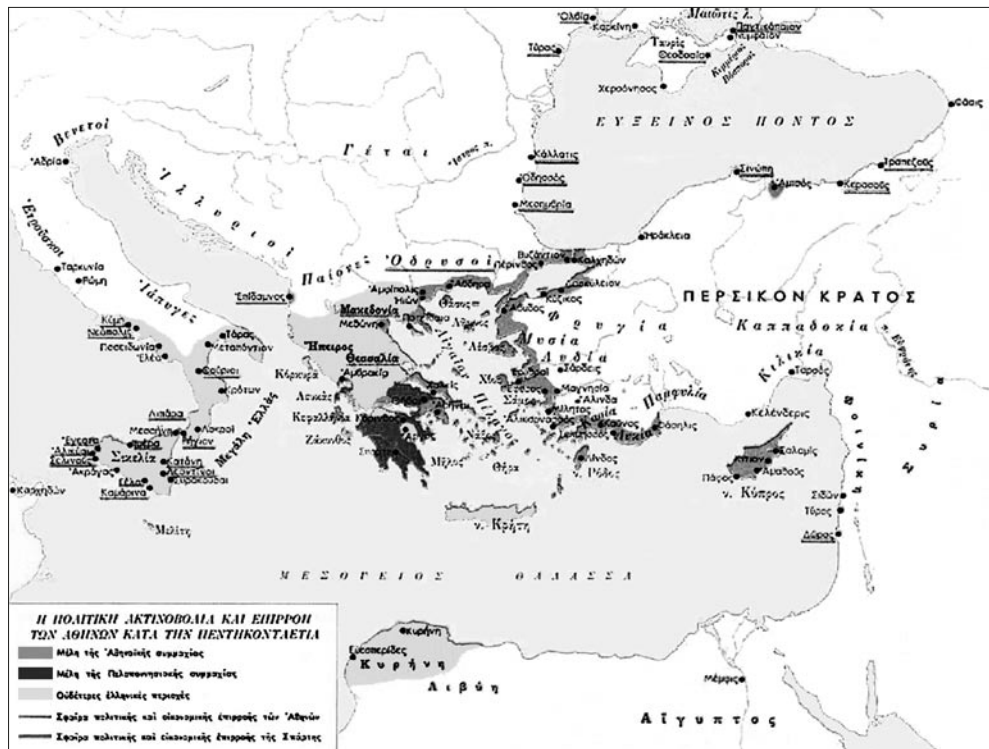
Υ./υποκείμ.: υποκείμενο
υπερσ.: υπερσυντέλικος
υποθετ.: υποθετικός -ή
υποτ.: υποτακτική

X

χρον. μτχ.: χρονική μετοχή

Σύμβολα

- ( ): δηλώνει ότι οι λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση **εννοούνται**.
 < : δηλώνει ότι η λέξη που βρίσκεται αριστερά του προέρχεται από τη λέξη που βρίσκεται δεξιά του.
 > : δηλώνει ότι η λέξη που βρίσκεται δεξιά του παράγεται από τη λέξη που βρίσκεται αριστερά του.

Η πολιτική ακτινοβολία και επιρροή των Αθηνών κατά την πεντηκονταετία [τέλος των Μηδικών πολέμων (479 π.Χ.) έως την έναρξη του Πελοποννησιακού (431 π.Χ.)]

**«Τὰ μέν ὁρᾶσθαί φαμεν νοεῖσθαι δ' οὐ,
τάς δ' αὖ ιδέας νοεῖσθαι μέν ὁρᾶσθαι δ' οὐ.»**

Πλάτωνος, Πολιτεία 507b.

«Για άλλα λέμε πως μπορεί κανείς να τα δει,
αλλά όχι να τα συλλάβει με τον νου, για τις ιδέες
πάλι όμως (λέμε) πως μπορεί κανείς να τις συλλάβει
με τον νου, αλλά όχι να τις δει.»

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

ΑΓΝΩΣΤΑ
ΘΕΜΑΤΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η

ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΠΡΟΤΑΣΗΣ · ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ · ΑΤΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

- * **Λόγος** είναι η έκφραση με λέξεις των σκέψεων, των επιθυμιών ή των συναισθημάτων μας. Ο λόγος μπορεί να είναι **προφορικός** ή γραπτός.
- * **Πρόταση** είναι ο συντομότερος λόγος που εκφράζει μια μόνη σκέψη ή κρίση, επιθυμία, ερώτηση ή ένα συναίσθημα.

Για να σχηματιστεί μια πρόταση απαιτούνται δύο λέξεις τουλάχιστον, **ρήμα** και **υποκείμενο**, που λέγονται **κύριοι όροι** της πρότασης.

- * **Υποκείμενο** είναι η λέξη που δηλώνει **το πρόσωπο**, ή **το πράγμα** ή γενικά εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση.
- * **Ρήμα** είναι η λέξη που δηλώνει, **τι κάνει** ή **τι παθαίνει** ή **σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο**.

π.χ. *Κῦρος ἐπολιόρκει Μίλητον.*

Ὁ παῖς διδάσκεται μουσικὴν.

Οἱ πολέμιοι ἡσυχάζουσι.

Το **ρήμα** τίθεται σε μια από τις εγκλίσεις. Πολλές φορές όμως ως ρήμα μιας πρότασης μπορεί να ληφθεί και **απαρέμφατο**.

1. Το **υποκείμενο του ρήματος** τίθεται πάντοτε, όπως και στα ν-ε, σε πτώση **ονομαστική** και μπορεί να είναι:

– **Ουσιαστικό ή επίθετο:**

Φίλιππος ἡσθένει, Οἱ πολέμιοι ἐπετίθεντο.

– **Αντωνυμία:**

Ὁὗτος ἦν φίλος.

– **Αριθμητικό με ή χωρίς άρθρο:**

Οἱ τριάκοντα ἦσαν τύραννοι.

– **Μετοχή** πάντοτε με άρθρο:

Οἱ ψευδόμενοι μισοῦνται.

– **Απαρέμφατο:**

Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.

– **Επίρρημα** με ή χωρίς άρθρο:

Ὅψέ ἐγίγνετο (= ἄρχισε να νυχτώνει)

– **Λέξη ή φράση** (ουσιαστικοποιημένη) με άρθρο:

Ὁ μὲν οὐχ ὑπεύθυνος ἦν.

– **Εμπρόθετος προσδιορισμός** με ή χωρίς άρθρο:

Οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔφυγον.

– **Ολόκληρη πρόταση:**

Μαίνεται, ὅς εὖχεται θανεῖν.

2. Το υποκείμενο μπορεί να βρίσκεται και σε πτώση **αιτιατική** με μια από τις προθέσεις: **ἀμφί, περί, κατά, εἰς, πρὸς, ὑπέρ**, όταν εκφράζει:
- **Χρόνο**: (*Ἦν ἀμφί μέσας νύκτας*)
  - **Ποσό κατά προσέγγιση**: (*Περὶ τοὺς ἑπτακοσίους ἀπέθανον*)
  - **Χωρισμό**: (*Εβουλεύοντο καθ' ἑκάστους*)
  - **Ἐκταση**: (*Ἐπὶ μέγα κατεσείσθη*)
3. Το υποκείμενο του ρήματος μπορεί να **παραλείπεται**:
- α) Ὄταν το ρήμα της πρότασης είναι **α' ή β' προσώπου**, γιατί δηλώνεται καθαρά από την κατάληξή του και δεν μπορεί να είναι άλλο από το **ἐγώ-σύ-ἡμεῖς-ὕμεῖς**. Μπαίνει μόνο για ἔμφαση ή αντιδιαστολή.
- π.χ. *Ταῦτα μὲν οὖν παραλείψω (ἐγώ)*
Ἐδίδασκες γράμματα, ἐγώ δ' ἐφοίτων.
- β) Ὄταν εύκολα εννοείται από τα προηγούμενα.
- γ) Ὄταν το ρήμα δηλώνει **φυσικό φαινόμενο**· ως υποκείμενο εννοούνται οι λέξεις **θεός ή Ζεύς**.
- π.χ. *νίφει* (Υ: θεός ή Ζεύς)
ῥει (Υ: θεός ή Ζεύς)
βροντᾷ (Υ: θεός ή Ζεύς)
- δ) Ὄταν το ρήμα της πρότασης είναι **γ' προσώπου** και το υποκείμενο είναι **ομόρριζο** με το ρήμα (σύστοιχο υποκείμενο)
- π.χ. *Κηρύττει* (*κῆρυξ*)
Σαλπίζει (*σαλπικτής*)
- ε) Ὄταν το ρήμα είναι ένα από τα: **λέγουσι-καλοῦσι-φασί-ὀνομάζουσι**· ως υποκείμενο εννοείται η λέξη **άνθρωποι** ή κάτι ανάλογο.
- στ) Ὄταν ως υποκείμενο εννοείται η λέξη **χωρίον** ή **πράγμα** ή άλλη γενική έννοια.
- π.χ. *Ἦν κρημνῶδες* (*τό χωρίον*)
Ἐτοίμα ἦν (*τά πράγματα*)

ΑΤΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Το ρήμα και το υποκείμενο πρέπει να συμφωνούν ως προς τον αριθμό· αλλά όταν το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται **στο ουδέτερο γένος** και **σε πληθυντικό αριθμό**, τότε το ρήμα τίθεται στους αττικούς συγγραφείς **στο γ' ενικό πρόσωπο**. Η σύνταξη αυτή λέγεται **αττική**.

- π.χ. *Ἐν τῇ Ἀττικῇ πολλά δένδρα ὑψηλά ἐστί.*
Πολλά χρήματα ἐλήφθη.

A. Βασικές συντακτικές δομές

1. Υ-P-A* (μεταβατικό ρήμα)	π.χ. Ὁ δὲ ἔλαβε τὸ χρυσίον.
2. Υ-P-K (συνδετικό ρήμα)	Ἡ Βαβυλὼν πόλις ἐστί .
3. Υ-P (αμετάβατο ρήμα)	Οἱ σοφοὶ εὐδαιμονοῦσιν .

* Σημείωση: Παραλλαγές της α' δομής αποτελούν:

Υ-P-A₁-A₂ (Ρήμα: μεταβατικό δίπτωτο)

Υ-P-A-K (Ρήμα: μεταβατικό-συνδετικό ενεργητ. διάθεσης)

B. Δευτερεύουσες συντακτικές δομές

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΙΚΕΣ	ΜΕΤΟΧΙΚΕΣ
1. Υ-Απρμφ.-Α	1. Υ-Μτχ.-Α
2. Υ-Απρμφ.-Κ	2. Υ-Μτχ.-Κ
3. Υ-Απρμφ.	3. Υ-Μτχ.

Οι όροι της πρότασης

Κύριοι	Δευτερεύοντες (προσδιορισμοί)
P (= ρήμα)	
Υ (= υποκείμενο)	α) Ονοματικοί
A (= αντικείμενο)	(ομοιόπτωτοι-ετερόπτωτοι)
K (= κατηγορούμενο)	β) Επιρρηματικοί

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

- Πρώτα μεταφράζουμε τους κύριους όρους της πρότασης και στη συνέχεια τους προσδιορισμούς όπου αυτοί αντιστοιχούν.
- Δε μεταφράζουμε και δε συντάσσουμε τις λέξεις με τη σειρά που είναι στο κείμενο, αλλά με τη λογική σειρά που επιβάλλουν οι βασικές συντακτικές δομές.

ΘΕΜΑ 1ο

Ξενοφώντας, Κύρου Ἀνάβασις, 3, 2, 10-11

[Οι Μύριοι μετά τον θάνατο του Κύρου και την απιστία των Περσών βρίσκονται χωρίς συμμάχους στα βάθη της Ασίας. Ο Ξενοφώντας* (περ. 430-355 π.Χ.), που θα εκλεγεί έπειτα στρατηγός, προσπαθεί να τους ενθαρρύνει για να αντιμετωπίσουν τους βάρβαρους, καθώς προσπαθούν μέσα από πολλούς κινδύνους να επιστρέψουν στην Ελλάδα.]

Ἐπεὶ δὲ **τά** τῶν θεῶν καλῶς **εἶχεν**, ἤρχετο πάλιν ᾧδε. Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολ-
λαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ **ἡμεῖς** μὲν **ἐμπεδοῦμεν**
τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, **οἱ δὲ πολέμιοι** ἐπιωρκήσασι τε καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ
τοὺς ὅρκους **λελύκασιν**. Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι
τοὺς θεοὺς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, **οἵπερ** ἱκανοὶ **εἰσι** καὶ τοὺς μεγάλους ταχύ μικροὺς
ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς κἂν ἐν δεινοῖς ᾧσι σῶζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.
Ἐπειτα δὲ ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους,
ἵνα εἰδῆτε ὥς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι **σῶζονται** τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ
πάνυ δεινῶν οἱ **ἀγαθοί**.

ΣΧΟΛΙΑ

Γραμματικά – Σημασιολογικά – Ετυμολογικά

τά τῶν θεῶν καλῶς ἔχει: εκτελούνται τα (θρησκευτικά) καθήκοντα προς τους θεούς.

ἤρχετο: πρτ. του ἄρχομαι.

ἐμπεδοῦμεν: α' πληθ., ενεστ. οριστ., ενεργ. φων. του ρήμ. **ἐμπεδώ** -ῶ (<ἐμπε-
δος<ἐν+πέδον=σταθερός)=στερεώνω, κρατῶ, τηρῶ. Το ρήμα έχει την αύξηση στήν
αρχή, πριν την πρόθεση, σαν να ήταν απλό (πρτ.: ἡμπέδουν, **αόρ.**: ἡμπέδωσα).

ἐπιωρκήκασι: γ' πληθ., πρκ. οριστ., ενεργ. φων. του ρήμ. **ἐπιορκέω** -ῶ (<ἐπίορ-
κος<ἐπί+ὄρκος)=παραβαίνω τους ὀρκους.

αἱ σπονδαί (<σπένδω)=επίσημη συνθήκη ειρήνης, ανακωχή.

σπονδή=προσφορά ποτού, μικρή ποσότητα κρασιού που ἔχυναν ἀπὸ το κύπελλο
ανακωχής ή συνθήκης ειρήνης.

τά δεινά (<δέος)=οι κίνδυνοι.

εὐπετῶς (<εὐπετής<εὐ+πίπτω)=εύκολα.

ἔπειτα (<ἐπί+εἶτα).

ἀναμνήσω: α' εν. πρόσ., μέλλ. οριστ., ενεργ. φων. του ρήμ. **ἀναμνησκω**.

εἰδῆτε: β' πληθ. πρόσ., ενεστ. υποτ. του ρ. **οἶδα** (ν.ε.: συν-εἴδηση).

ἀγαθός=γενναίος.

* Οι βιογραφίες και εργογραφίες των συγγραφέων των αρχαίων κειμένων του βιβλίου υπάρχουν στην
Ανθολογία της αρχαίας αττικής πεζογραφίας των εκδόσεων «Ζήτηρ».

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Χωρισμός, χαρακτηρισμός και αναλυτική σύνταξη των προτάσεων

1. Ἐπεὶ... εἶχεν: Δευτερεύουσα χρονική πρόταση.
εἶχεν: Ρ, τὰ τῶν θεῶν: Υ (αττική σύνταξη), καλῶς: επιρρ. προσδ. του τρόπου.
2. ἤρχετο πάλιν ὧδε: Κύρια πρόταση.
ἤρχετο: Ρ, (Ξενοφῶν): Υ, (τοῦ λόγου, ενν.): Α. του ρ., πάλιν: επιρρ. προσδ. του χρόνου, ὧδε: επιρρ. προσδιορισμός του τρόπου.
3. Ἐτύγχανον λέγων: Κύρια πρόταση.
ἐτύγχανον: Ρ, (ἐγώ): Υ, λέγων: κατηγ. μτχ. από το «ἐτύγχανον».
4. ὅτι πολλαί... σωτηρίας: Δευτερεύουσα ειδική πρόταση ως αντικ. στη μτχ «λέγων»· εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου γιατί η κατηγ. μτχ. «λέγων» ισοδυναμεί με πρτ.
εἶεν: Ρ, ἐλπίδες: Υ, πολλαί, καλαί επιθετ. προσδ. στη λ. «ἐλπίδες», ἡμῖν: δοτική προσωπική κτητική από το «εἶεν», σωτηρίας: γεν. αντικειμενική στη λ. «ἐλπίδες» (ἐλπίζω σωτηρίαν).
5. Πρῶτον μὲν... ὅρκους: Κύρια πρόταση.
ἐμπεδοῦμεν: Ρ, ἡμεῖς: Υ, τοὺς ὅρκους: Α, τῶν θεῶν: γεν. κτητική, τοὺς τῶν θεῶν: επιθετ. προσδ.
6. οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασι: Κύρια πρόταση.
ἐπιωρκήκασι: Ρ, οἱ πολέμιοι: Υ.
7. καὶ τὰς σπονδάς... λελύκασιν: Κύρια πρόταση
λελύκασιν: Ρ, (οἱ πολέμιοι): Υ, τὰς σπονδάς: Α, παρὰ τοὺς ὅρκους: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει «αντίθεση».
8. Οὕτω δ' ἐχόντων... τοὺς θεοὺς: Κύρια πρόταση.
εἰκός (ἐστί): Ρ (απρόσωπη έκφραση), εἶναι: Υ της απρόσ. έκφρασης, τελ. απρμφ, τοὺς θεοὺς: Υ στο απρμφ. «εἶναι», ἐναντίους: Κ στο «θεοὺς», τοῖς πολεμίοις: δοτ. αντικειμενική στο «ἐναντίους», οὕτω δ' ἐχόντων: γεν. απόλυτη, αιτιολογική μτχ. = ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὕτω: επιρρ. προσδ. του τρόπου.
9. ἡμῖν δὲ (εἰκός ἐστίν εἶναι τοὺς θεοὺς) συμμάχους: Κύρια πρόταση.
(εἰκός ἐστίν: Ρ, απρόσωπη έκφραση), (εἶναι): Υ, τελ. απρμφ., (τοὺς θεοὺς): Υ στο απρμφ. «εἶναι», συμμάχους: Κ. στο «θεοὺς», ἡμῖν: δοτ. αντικειμενική στο «συμμάχους».
10. οἵπερ... τοὺς μικροὺς-σφάζειν εὐπετῶς: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιορίζει τη λ. «θεοὺς».
εἰσί: Ρ, οἵπερ: Υ, ἱκανοί: κατηγ. στο υποκείμενο, ποιεῖν, σφάζειν: απρμφ. της αναφοράς στο επίθ. «ἱκανοί», τοὺς μεγάλους: αντικ. του «ποιεῖν», μικροὺς: κα-

τηγ. στο «μεγάλους», **ταχύ**: επιρρ. προσδ. του τρόπου (χρόνου), **τούς μικρούς**: Α στο «σώζειν», **εὐπετώς**: επιρρ. προσδ. του τρόπου.

11. **κἄν (=καί ἄν)...** ὥσι: Δευτερεύουσα εναντιωματική ή παραχωρητική πρόταση (η παραχώρηση γίνεται σε κάτι υποτιθέμενο)
ὥσι: Ρ, (οί μικροί): Υ, **ἐν δεινοῖς**: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κατάσταση.
12. **ὅταν βούλωνται**: Δευτερεύουσα χρονική πρόταση*
βούλωνται: Ρ, (οί θεοί): Υ.
13. **Ἔπειτα δέ... κινδύνους**: Κύρια πρόταση.
ἀναμνήσω: Ρ, (ἐγώ): Υ, **ὕμᾱς - τούς κινδύνους**: Α. του ρήμ. **τούς τῶν προγόνων**: επιθ. προσδ., **τῶν προγόνων**: γεν. υποκειμενική στη λ. «κινδύνους».
14. **ἵνα εἰδῆτε**: Δευτερεύουσα τελική πρόταση.
εἰδῆτε: Ρ, (ὕμεῖς): Υ.
15. **ὥς... προσήκει εἶναι**: Δευτερεύουσα ειδική πρόταση ως αντικ. του ρήμ. **«εἰδῆτε»** (14) **προσῆκει**: Ρ (απρόσωπο), **εἶναι**: Υ, τελ. απρμφ., **ὕμῖν**: δοτ. προσωπική, **ἀγαθοῖς**: Κ.
[συμφωνεί το κατηγορούμενο στην πτώση με τη δοτ. προσωπ. **ὕμῖν**, θα μπορούσε όμως να βρίσκεται και σε αιτ. (**ἀγαθούς**) οπότε θα συμφωνούσε με το εννοούμενο υποκ. του **εἶναι** (**ὕμᾱς**)].
16. (ὥς) **σώζονται τε... οἱ ἀγαθοί**: Δευτερεύουσα ειδική πρόταση αντικ. στο **«εἰδῆτε»** (14), **σώζονται**: Ρ, **οἱ ἀγαθοί**: Υ, **σύν τοῖς θεοῖς**: εμπρόθ. προσδ. της συνέργειας, **ἐκ πάντων δεινῶν**: εμπρόθ. προσδ. της κατάστασης, **πάνυ**: επιρρ. προσδ. του ποσού.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Και όταν εκπλήρωσαν το χρέος τους προς τους θεούς (θυσίασαν), ο Ξενοφών συνέχισε τον λόγο του έτσι: «Ἐλεγα πρωτύτερα πως έχουμε πολλές και βάσιμες ελπίδες για σωτηρία· πρώτα πρώτα γιατί εμείς φυλάμε τους όρκους των θεών, ενώ οι εχθροί και τους όρκους έχουν πατήσει και τις συμφωνίες έχουν παραβιάσει παρά τις δεσμεύσεις τους. Επειδή λοιπόν αυτά έτσι έχουν, φυσικό είναι οι θεοί να είναι εχθρικοί στους αντιπάλους (μας) και σύμμαχοι σ' εμάς, οι οποίοι βέβαια μπορούν και τους μεγάλους γρήγορα μικρούς να κάνουν και τους μικρούς κι αν ακόμη βρίσκονται σε δύσκολες καταστάσεις, να τους σώζουν εύκολα, όταν το θέλουν. Ὑστερα θα σας θυμίσω και τους κινδύνους των δικών μας προγόνων, για να συνειδητοποιήσετε πως ταιριάζει σ' εσάς να είστε γενναίοι και πως οι γενναίοι σώζονται με τη βοήθεια των θεών ακόμη κι από πολύ μεγάλους κινδύνους».

* Όσον αφορά τον τρόπο εκφοράς τους τόσο η χρονική πρόταση (12) όσο και η παραχωρητική (11) δηλώνουν αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Οι προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τρεις (3) τρόπους:

- 1) **Παρατακτική σύνδεση** (Η μια πρόταση μπαίνει κοντά στην άλλη και συνδέονται μεταξύ τους με τους **παρατακτικούς** συνδέσμους).
π.χ. *Οί μὲν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενεν.*
- 2) **Υποτακτική σύνδεση** (Η μια πρόταση μπαίνει κοντά στην άλλη και συνδέονται μεταξύ τους με τους **υποτακτικούς** συνδέσμους, έτσι ώστε το νόημα της μιας να υποτάσσεται στο νόημα της άλλης).
π.χ. *Οὔτοι ἔλεγον ὅτι Κύρος τέθνηκεν.*
- 3) **Ασύνδετο σχήμα** (Η μια πρόταση μπαίνει κοντά στην άλλη, χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους με σύνδεσμο).
π.χ. *Οί μὲν ψιλοὶ ἠκόντιζον, ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἐσφενδόνων.*

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

1. Παρατακτικοί Εισάγουν κύριες ή συνδέουν όμοιες προτάσεις	2. Υποτακτικοί Εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις
α. Συμπλεκτικοί: καί, τε, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ	Ειδικοί: ὅτι, ὡς
β. Αντιθετικοί: μὲν, δέ, μέντοι, ἀλλά μήν, καίτοι, καίπερ, καί μήν	Υποθετικοί: εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν
γ. Διαζευκτικοί: ἢ, εἴτε, ἐάντε, ἄντε	Χρονικοί: ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή, ἕως, ἄχρι, μέχρι, ἡνίκα, πρίν
δ. Συμπερασματικοί: ἄρα, δῆ, οὖν, τοίνυν, οὐκουν, οὐκοῦν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν	Αιτιολογικοί: ὡς, ὅτι, διότι, ἐπεί, ἐπειδή
	Συμπερασματικοί: ὡς, ὥστε
	Τελικοί: ἵνα, ὅπως, ὡς
	Εναντιωματικοί: εἰ καί, ἄν καί, καί εἰ, καί ἄν

- ✓ Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα (ὅς, ὅστις, ὅσπερ, ὥς, ὅπου, ὥσπερ κ.λπ) εισάγουν **αναφορικές ή πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις**.
- ✓ Οι ερωτηματικές αντωνυμίες και τα ερωτηματικά επιρρήματα (τίς, ποῖος, ποῦ, πόθεν κ.λπ) εισάγουν **ερωτηματικές προτάσεις**.

Παραδείγματα

Α'. Κατά παράταξη σύνδεση

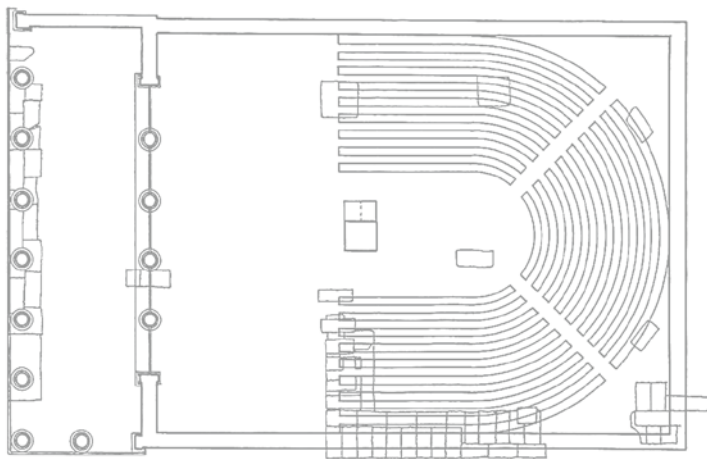
(Οι προτάσεις είναι ισοδύναμες)

- Φαλλῖνος ἐγέλασε **καί** εἶπε.
- Ἦγεῖτο **μέν** Χειρίσοφος, ὥπισθοφυλάκει **δέ** Ξενοφῶν.
- Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον **ἢ** σιγὴν ἔχε.
- Πολλά ἐστί τὰ τούτου ἔργα **ὥστε** οὐ δύναμαι καταλέξαι.

Β'. Καθ' υπόταξη σύνδεση

(Έχουμε συνδυασμό κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

- Λέγει ὁ κατήγορος **ὥς** ὑβριστής εἰμι.
- Κύνas τρέφομεν, **ἵνα** φυλάττωσι τὰς οἰκίας.
- **Εἰ** ἐψευδόμην, ἐξέλεγε.
- Ἀνάγκη οὖν, **εἰ καί** μή δεινός πρὸς ταῦτα πέφυκα, βοηθεῖν τῷ πατρί.
- Μὴ ἀπέλθῃτε, **πρὶν ἂν** ἀκούσῃτε.
- Ἐρωτᾷ **τί** ποιεῖτε.
- Βαδίζει **ὅποι** βούλεται.
- Ἄγνοεῖ **πῶς** ἀφίκοντο ἐνταῦθα.

Κάτοψη του νέου βουλευτηρίου, έδρας της βουλής των 500 την εποχή του Υπέρ Μαντιθέου.

ΘΕΜΑ 2ο

Λυσίου, Ὑπέρ Μαντιθέου, 1-3

[Ο Μαντίθεος ζητά από τους βουλευτές, αφού τον ακούσουν, να επικυρώσουν την εκλογή του στη βουλή των Πεντακοσίων.]

Εἰ μὴ συνήδη, ὦ βουλή, τοῖς κατηγοροῖς βουλομένοις ἐκ παντός τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. Ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρὸς με τυγχάνει ἀηδῶς ἢ κακῶς διακείμενος, ἐπειδὴν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι. Ἄξιῳ δέ, ὦ βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὥς εὖνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὥς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδὲν πῶ μοι πλεόν εἶναι:

ΣΧΟΛΙΑ

Γραμματικά – Σημασιολογικά – Ετυμολογικά

συνήδη: α' εν. πρόσ., οριστ. πρτ. του ρ. **σύννοια** (<σύν+οἶδα) = γνωρίζω καλά: +δοτ. +κατηγ. μτχ.

κακῶς ποιῶ = βλάπτω.

χάριν ἔχω τινί τινος = χρωστώ ευγνωμοσύνη σε κάποιον για κάτι.

διαβεβλημένοις: μτχ. παθ. πρκ., αρσ. γένους, δοτ. πληθ. του ρ. **διαβάλλομαι** = συκοφαντούμαι.

βεβιωμένων: μτχ. παθ. πρκ., ουδ. γεν., γεν. πληθ. του ρ. **βιόομαι -οῦμαι**.

καθίσταμαι εἰς ἔλεγχον τῶν ἐμοί βεβιωμένων = λογοδοτώ για όσα έχω πράξει στη ζωή μου.

πιστεύω τινί = έχω εμπιστοσύνη σε κάποιον.

διάκειμαι πρὸς τινα ἀηδῶς ἢ κακῶς = έχω δυσάρεστες ή εχθρικές διαθέσεις απέναντι σε κάποιον, αντιπαθώ κάποιον.

ἀηδῶς: επίρρ. θετ. βαθμού (<ἀηδής < α στερ. + ἥδος < ἡδομαι = ευχαριστιέμαι) = άσχημα, δυσάρεστα.

μεταμελήσειν: απρμφ. μέλλ. του απρόσ. ρ. **μεταμέλει** + δοτ. προσ. του ενεργούντος προσ. = μετανιώνει κάποιος για κάτι.

βελτίω: αιτ. εν., γένους αρσ., βαθμού συγκρ. του επιθέτου **ἀγαθός -ή -όν**.

ὁ λοιπός χρόνος = το μέλλον.

ἐπιδείξω: υποτ. αορ. ενεργ. φωνής, α' εν. πρόσ. του ρ. **ἐπιδείκνυμι** = αποδεικνύω.

εὖνους (<εὖ+νοῦς) = φίλος, υποστηρικτής.

καθεστηκόσι: μτχ., πρκ. μέσ. φωνής και παθ. διάθεσης, γέν. ουδ., δοτ. πληθ. του ρ. **καθίσταμαι**.

τά καθεστηκότα πράγματα: το πολίτευμα που έχουμε.

μηδέν μοι πλέον εἶναι = δεν έχω κανένα κέρδος, ωφέλεια.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Χωρισμός, χαρακτηρισμός και αναλυτική σύνταξη των προτάσεων

1. **Εἰ μή... ποιεῖν**: Δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού: || **εἰ μή συνήδη** (υπόθεση) || **πολλήν ἂν εἶχον αὐτοῖς χάριν** (απόδοση)
μή συνήδη: Ρ, (ἐγώ): Υ, **τοῖς κατηγοροῖς**: Α, **ὧ βουλή**: κλητική προσφώνηση, **βουλομένοις**: κατηγορηματική μτχ. συνημμένη στο αντικ. του ρ. «συνήδη», **κακῶς ποιεῖν**: Α στη μτχ. «βουλομένοις», τελ. απρμφ., **ἐμέ**: Α στο «κακῶς ποιεῖν», **ἐκ τρόπου**: εμπρόθ. προσδ. τρόπου, **παντός**: κατηγ. προσδ. στο «τρόπου».
2. **πολλήν ἂν... κατηγορίας**: Κύρια πρόταση.
ἂν εἶχον: Ρ, (ἐγώ): Υ, **χάριν**: Α, **πολλήν**: επιθ. προσδ., **αὐτοῖς**: Α στο «χάριν ἂν εἶχον», **τῆς κατηγορίας**: γεν. της αιτίας στο «χάριν», **ταύτης**: επιθ. προσδ. στο «τῆς κατηγορίας».
3. **ἡγοῦμαι... αἰτίους**: Κύρια πρόταση.
ἡγοῦμαι: Ρ, (ἐγώ): Υ, **εἶναι**: Α, ειδ. απρμφ., **τούτους**: Υ στο «εἶναι», **αἰτίους**: Κ στους «τούτους», **ἀγαθῶν**: γεν. της αιτίας (ή γεν. αντικ.), **μεγίστων**: επιθ. προσδ. στο «ἀγαθῶν», **τοῖς διαβεβλημένοις**: επιθ. μτχ. ως δοτ. προσωπική χαριστική στο «εἶναι», **ἀδίκως**: επιρρ. προσδ. τρόπου.
4. **οἵτινες...καταστήναι**: Δευτερεύουσα αναφορική υποθετική πρόταση.
ἀναγκάζωσιν: Ρ, **οἵτινες**: Υ, **αὐτούς**: Α, **καταστήναι**: Α, τελ. απρμφ. **αὐτούς**: Υ του «καταστήναι», **εἰς ἔλεγχον**: εμπρόθ. προσδ. σκοπού, **τῶν βεβιωμένων**: επιθ. μτχ. ως γεν. αντικειμενική στο «ἔλεγχον», **αὐτοῖς**: δοτ. προσωπική του ποιητ. αἰτίου στο «βεβιωμένων».
Υποθετικός λόγος (δηλώνει αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον)
οἵτινες ἂν ἀναγκάζωσιν (=ἂν τινες ἀναγκάζωσιν) → υπόθεση
ἡγοῦμαι τούτους εἶναι αἰτίους (=οὔτοι εἰσιν αἴτιοι) → απόδοση
5. **Ἐγώ γάρ... πιστεύω**: Κύρια πρόταση.

πιστεύω: Ρ, ἐγώ: Υ, ἔμαυτῶ = Α του ρ., οὕτω-σφόδρα: επιρρ. προσδ. ποσού.

6. ὥστ' ἐλπίζω μεταμελήσειν... ἡγήσεσθαι: Δευτερεύουσα συμπερασματική πρότασις· εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το **πραγματικό**.

ἐλπίζω: Ρ, (ἐγώ): Υ, μεταμελήσειν: Α, ειδ. απρμφ, αὐτῶ: δοτ. προσωπική στο «μεταμελήσειν», ἡγήσεσθαι: Α στο «ἐλπίζω», ειδ. απρμφ., με: Α στο «ἡγήσεσθαι», βελτίω: Κ του αντικ. «με», πολὺ: επιρρ. προσδ. ποσού (προσδιορίζει το «βελτίω»), εἰς τὸν χρόνον: εμπρόθ. προσδ. χρόνου, τὸν λοιπὸν: επιθ. προσδ. στο «χρόνον».

7. καὶ εἴ τις... διακεείμενος: Δευτερεύουσα εναντιωματική πρότασις· εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το **πραγματικό**.

τυγχάνει: Ρ, τις: Υ, διακεείμενος: κατηγ. μτχ. συνημμένη στο υποκ. του ρ. «τυγχάνει», ἀηδῶς-κακῶς: επιρρ. προσδ. τρόπου (προσδιορίζουν το «διακεείμενος»), πρὸς με: εμπρόθ. προσδ. εχθρικής διάθεσης.

8. ἐπειδάν... περὶ τῶν πεπραγμένων: Δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική πρότασις· εκφέρεται με **υποτακτική**, γιατί δηλώνει το **προσδοκώμενο**.

ἀκούση: Ρ, (τις): Υ, ἐμοῦ: Α (άμεση αντίληψη), λέγοντος: κατηγ. μτχ. συνημμένη στο αντικ. του ρ. «ἀκούση», περὶ τῶν πεπραγμένων: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς και επιθ. μτχ.

9. ἀξιῶ δέ, ὦ βουλή... μηδέν πῶ μοι πλέον εἶναι: Κύρια πρότασις.

ἀξιῶ: Ρ, (ἐγώ): Υ, ὦ βουλή: κλητική προσφώνηση, πλέον εἶναι (περίφραση): Α του ρ., τελ. απρμφ., μηδέν: Υ του απρμφ. (ετεροπροσωπία), μοι: δοτ. προσωπική κτητική στο «εἶναι», πω: (εγκλιτικό χρονικό μόριο) επιρρ. προσδ. χρόνου.

10. ἐάν μὲν... ἐπιδείξω: Δευτερεύουσα υποθετική πρότασις. Ο υποθετικός λόγος εἶναι εξαρτημένος και δηλώνει το **προσδοκώμενο**:

ἐάν ἐπιδείξω (υπόθεση)

(ἀξιῶ) μηδέν πλέον εἶναι = μηδέν πῶ μοι πλέον ἔστω (απόδοση)

ἐπιδείξω: Ρ, (ἐγώ): Υ, ὑμῖν-τοῦτο: Α (έμμεσο-άμεσο), μόνον: κατηγ. προσδ. στο «τοῦτο».

11. ὥς εὖνους... πράγμασι: Δευτερεύουσα ειδική πρότασις ως επεξήγηση στο «τοῦτο» (10)· εισάγεται με το ὥς για να δηλώσει υποκειμενική κρίση και εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το **πραγματικό**.

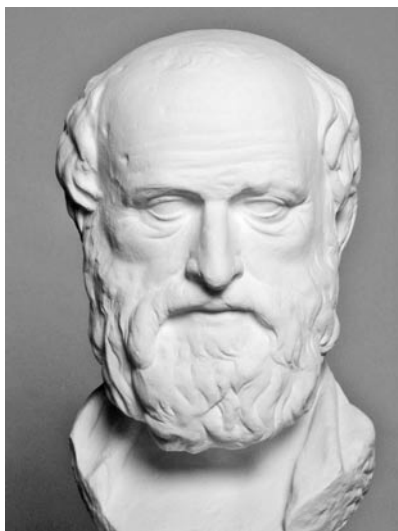
εἰμί: Ρ, (ἐγώ): Υ, εὖνους: Κ στο υποκ. «ἐγώ», πράγμασι: δοτ. αντικειμενική στο «εὖνους», τοῖς καθεστηκόσι: επιθ. μτχ. ως επιθ. προσδ. στο «πράγμασι».

12. καὶ ὥς ἡνάγκασμαι... ὑμῖν: Δευτερεύουσα ειδική πρότασις ως επεξήγηση στο «τοῦτο», η οποία συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη.

ἡνάγκασμαι: Ρ, (ἐγώ): Υ, μετέχειν: Α, τελ. απρμφ., κινδύνων: Α του «μετέχειν», τῶν αὐτῶν: επιθ. προσδ. στο «κινδύνων», ὑμῖν: Α του «μετέχειν» (έμμεσο) ή δοτ. αντικειμενική στο «τῶν αὐτῶν» (Η αντων. «τῶν αὐτῶν» δηλώνει ταυτότητα).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Αν δεν ήξερα καλά, κύριοι βουλευτές, ότι οι κατήγοροί μου επιδιώκουν με κάθε τρόπο να με βλάψουν, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη για την κατηγορία αυτή· γιατί νομίζω ότι σε όσους έχουν συκοφαντηθεί άδικα είναι αίτιοι πολύ μεγάλων ωφελειών αυτοί που τους αναγκάζουν να δώσουν λόγο για όσα έχουν κάνει στη ζωή τους. Εγώ δηλαδή έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε ελπίζω ότι, κι αν ακόμη κάποιος τυχαίνει να είναι δυσαρεστημένος μαζί μου, όταν με ακούσει να μιλώ για τις πράξεις μου, θα αλλάξει γνώμη και στο μέλλον θα με θεωρεί πολύ καλύτερο. Και έχω την αξίωση, κύριοι βουλευτές, αν αποδείξω σε σας μόνο αυτό, ότι δηλαδή είμαι φίλος του τωρινού πολιτεύματος και ότι έχω αναγκασθεί να συμμετέχω με σας στους ίδιους κινδύνους, να μην έχω πια καμιά ωφέλεια.

Προτομή του Λυσία.

ΒΑΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

1. ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ. ΕΓΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ

Μερικές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις συμπεριφέρονται τόσο στενά με την προηγούμενη, ώστε ακούγονται σαν ν' αποτελούν μαζί της μία λέξη· γι' αυτό ο τόνος τους κανονικά ή χάνεται ή ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης ως οξεία. Λόγω του ότι **εγκλίνουν** τον τόνο τους, ονομάζονται **εγκλιτικές λέξεις** ή απλώς **εγκλιτικά**.

Οι πιο συνηθισμένες **εγκλιτικές λέξεις** της αρχαίας ελληνικής είναι:

- 1) Οι τύποι των **προσωπικών αντωνυμιών**: **μοῦ, μοί, μέ – σοῦ, σοί, σέ – οὖ, οἶ, ἔ**.
- 2) Όλες οι πτώσεις ενικού και πληθυντικού της **αόριστης αντωνυμίας** **τίς, τί**, πλην του τύπου **ἄττα** (= τινά = μερικά).
- 3) Όλοι οι **δισύλλαβοι** τύποι της **οριστικής ενεστώτα** των ρημάτων **εἰμί** και **φημί**, εκτός από τους μονοσύλλαβους τύπους **εἶ** και **φής** (ή **φής**).
- 4) Τα επιρρήματα **πού, ποί, ποθέν–πώς, πῆ** (ή **πή**), **ποτέ**.
- 5) Τα μόρια **γέ, τέ, τοί, πέρ, πῶ, νῦν** και το πρόσφυμα **δέ** (καμία σχέση με τον σύνδεσμο **δέ**): τοιός-δε, Μεγαρά-δε (= στα Μέγαρα).

Ο ΤΟΝΟΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΤΙΚΩΝ

1. Χάνεται

α) σε όλα τα εγκλιτικά (μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα) όταν η προηγούμενη λέξη είναι **οξύτονη** ή **περισπώμενη**.*

π.χ. Θεός **τις**, καλῶ **τινα**, καλόν **ἐστι**, τιμῶ **σε**

β) μόνο στα **μονοσύλλαβα** εγκλιτικά, όταν η προηγούμενη λέξη είναι **παροξύτονη**

π.χ. γέρων **τις**, παιδεύω **σε**

* Ανάλογα με το είδος και τη θέση του τόνου μιας λέξης, αυτή ονομάζεται:

α) Οξύτονη :	όταν έχει οξεία στη λήγουσα:	π.χ. καλός
β) Παροξύτονη :	όταν έχει οξεία στην παραλήγουσα:	π.χ. ὥρα
γ) Προπαροξύτονη :	όταν έχει οξεία στην προπαραλήγουσα:	π.χ. γράφομεν
δ) Περισπωμένη :	όταν έχει περισπωμένη στη λήγουσα:	π.χ. ποιῶ
ε) Προπερισπωμένη :	όταν έχει περισπωμένη στη παραλήγουσα:	π.χ. κῆπος
στ) Βαρύτονη :	όταν δεν τονίζεται στη λήγουσα:	π.χ. πείθω, παιδεύω

2. **Ανεβαίνει** (ως οξεία) στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης.

Όταν η προηγούμενη λέξη είναι:

- ✓ προπαροξύτονη π.χ. *ἔλαφός τις, ἔλαφοί τινες*
- ✓ προπερισπώμενη *κῆπός τις, κῆποί τινες*
- ✓ άτονη* ή εγκλιτική *εἴ τις ἐστί μοι φίλος* (ο τόνος του **τίς** ανεβαίνει στο **εἰ**, του **ἐστί** στο **τίς** και του **μοι** στο **ἐστί**)

3. **Μένει στη θέση του** (δηλ. δε γίνεται έγκλιση τόνου).

α) Όταν η προηγούμενη λέξη είναι **παροξύτονη** και το **εγκλιτικό** **δισύλλαβο**.

π.χ. λόγιοι **τινές**, ἀνθρώπων **τινῶν**, φίλοι **εἰσίν**

β) Όταν η προηγούμενη λέξη έχει πάθει **έκθλιψη** ή όταν **πριν** από το εγκλιτικό υπάρχει **στίξη**.

π.χ. καλόν **δ' ἐστίν**, Ὅμηρος, **φασί**, τυφλός ἦν.

γ) Όταν υπάρχει **έμφαση** ή **αντιδιαστολή**.

π.χ. *παρά σοῦ, πρὸς σέ· ταῦτα σοί λέγω, οὐκ ἐκείνῳ.*

2. ΠΑΘΗ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ-ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ

α. Κράση

Είναι η **συγχώνευση** του τελικού φωνήεντος ή διφθόγγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης. Πάνω στο **φωνήεν** που προκύπτει από την κράση γράφεται ένα σημάδι που είναι όμοιο με την ψιλή και λέγεται **κορωνίδα** ('), π.χ. *καί ἐγώ* → *κἀγώ*. Αν από την κράση προκύπτει **κύριος δίφθογγος**, η κορωνίδα σημειώνεται στο **δεύτερο φωνήεν** του διφθόγγου, π.χ. *τά αὐτά* → *ταύτά*.

* **Άτονες λέξεις** (λέγονται και **προκλιτικές** λέξεις ή **προκλιτικά**).

Υπάρχουν δέκα (10) μονοσύλλαβες λέξεις της αρχαίας ελληνικής που δεν παίρνουν τόνο.

α) Τα άρθρα: **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ**

β) Οι προθέσεις: **εἰς, ἐν, ἐκ** (έξ)

γ) Τα μόρια: **εἰ, ὥς, οὐ** (οὐκ-οὐχ)

Σημείωση:

- Το **οὐ** παίρνει τόνο, όταν ακολουθεί στίξη: π.χ. *πῶς γάρ οὐ;*
- Το **ὥς** τονίζεται:
  - α) όταν έχει τη σημασία του **οὕτως** (= έτσι): π.χ. *οὐδ' ὥς* (= ούτε έτσι)
  - β) όταν βρίσκεται μετά από τη λέξη στην οποία αναφέρεται: π.χ. *θεός ὥς* (= ως θεός)
- Όλες οι άτονες λέξεις τονίζονται, όταν δέχονται τον τόνο του εγκλιτικού που ακολουθεί: π.χ. *εἴ τις λέγει*

Όταν όμως η πρώτη από τις λέξεις που συγχωνεύονται είναι τύπος που αποτελείται μόνο από **ένα φωνήεν** ή **ένα δίφθογγο** με **δασεία** (π.χ. **ό, οί, ή, αί, ή, ό, ού** κτλ.), **τότε** στη θέση της κορωνίδας σημειώνεται η **δασεία**:

π.χ. *ό άνήρ* → *άνήρ*, *ό άνθρωπος* → *άνθρωπος*, *ά άν* → *άν*, *ού ενεκα* → *ούνεκα*

Κράση με τις επόμενες λέξεις παθαίνουν συνήθως:

α) Οι τύποι του άρθρου και της αναφορικής αντωνυμίας **ός, ή, ό** που λήγουν σε **φωνήεν** ή **δίφθογγο**, καθώς και το **κλητικό ώ**:

π.χ. *ό άνήρ* → *άνήρ*, *ά έγώ* → *άγώ*,
ώ αγαθέ → *ώγαθέ*, *τοῦ άνδρός* → *τάνδρός*

β) η αντωνυμία **έγώ** με τα ρήματα **οίδα** και **οίμαι**: *έγώ οίδα* → *έγῶδα*
έγώ οίμαι → *έγῶμαι*

γ) ο σύνδεσμος **μέντοι** με το μόριο **άν**: *μέντοι άν* → *μεντάν*

δ) ο σύνδεσμος **καί**: *καί έγώ* → *κάγώ*, *καί είτα* → *κᾶτα*

ε) η πρόθεση **πρό**: *πρό έργου* → *προῦργου*

β. Έκθλιψη

Είναι η αποβολή του τελικού βραχύχρονου* φωνήεντος μιας λέξης, όταν η επόμενη αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογγο:

π.χ. *άπό έμοῦ* → *άπ' έμοῦ*, *ούτε αυτός* → *ούτ' αυτός*

Πάνω από τη θέση του φωνήεντος που παθαίνει έκθλιψη μπαίνει η απόστροφος όταν όμως η έκθλιψη γίνεται κατά τη σύνθεση των λέξεων δεν σημειώνεται απόστροφος, π.χ. *άπό έχω* → *άπέχω*

► Στις **κλιτές** λέξεις και στο αριθμητικό **έπτά** ο τόνος του φωνήεντος **ανεβαίνει** στην προηγούμενη συλλαβή, πάντα ως **οξεία**.

π.χ. *δεινά έπαθον* → *δείν' έπαθον*
φημί έγώ → *φήμ' έγώ*
έπτά ήσαν → *έπτ' ήσαν*

* Μια συλλαβή λέγεται:

α) **μακρόχρονη**, αν έχει μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο: π.χ. *κῆ-πος*, *χαί-ρω*.

β) **βραχύχρονη**, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν: π.χ. *νέ-ος*, *λό-γος*.

γ) **θέσει μακρόχρονη**, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν και ύστερα από αυτό δύο ή περισσότερα σύμφωνα ή ένα διπλό (ζ, ξ, ψ): π.χ. *σε-μνός*, *έ-χθρός*, *τό-ξον*.

- Στις **ἄκλιτες** λέξεις ο τόνος **χάνεται** μαζί με το φωνήεν που εκθλίβεται:
  - π.χ. *παρά ἐμοῦ* → *παρ' ἐμοῦ*
  - ἐπὶ αὐτοῦ* → *ἐπ' αὐτοῦ*
  - ἀλλὰ ἐκεῖνος* → *ἀλλ' ἐκεῖνος*
- Αν μετά την έκθλιψη απομένει στο τέλος της λέξης άφωνο ψιλόπνοο (**κ, π, τ**) και η ακόλουθη λέξη δασύνεται, τότε το ψιλόπνοο τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο, δηλαδή:
  - το **κ** → **χ**
  - το **π** → **φ** π.χ. *ἀπό ἡμῶν* → *ἀφ' ἡμῶν*
  - το **τ** → **θ** π.χ. *κατά ἡμῶν* → *καθ' ἡμῶν*
- Αν μετά την έκθλιψη απομένουν δύο ψιλόπνοα ετερόφωνα (**κτ** ή **πτ**) και η επόμενη λέξη παίρνει δασεία, τότε τρέπονται και τα δύο στα αντίστοιχά τους δασύπνοα:
  - π.χ. *νύκτα ὅλην* → *νύχθ' ὅλην*
  - νύκτα (καί) ἡμέραν* → *νυχθημερόν*
  - ἐπτά ἡμέραι* → *ἐφθήμερος*

Δεν εκθλίβονται:

1. Το τελικό **υ** οποιασδήποτε λέξης.
2. Το τελικό φωνήεν:
  - ✓ των άρθρων **τό, τά**
  - ✓ του συνδέσμου **ὅτι**
  - ✓ των αντωνυμιών **ὅ,τι, τί** (αόριστη), **τί** (ερωτηματική)
  - ✓ των προθέσεων **πρό, περί, ἄχρι, μέχρι**